

AI-risker i samhällsviktiga verksamheter: Låga risker idag - vad händer imorgon?

AI kan revolutionera samhällsviktiga verksamheter, men riskerna ökar i takt med tekniken. Just nu är farorna små, men vår studie avslöjar sex områden där AI kan bli en utmaning för framtiden.

Riskerna med artificiell intelligens (AI) har fått stor uppmärksamhet i media under det senaste året, särskilt efter lanseringen av ChatGPT. Diskussionerna har främst rört etiska risker, särskilt hur fördomar och förutfattade meningar kan implementeras i AI-system. Utöver dessa etiska risker har även andra faror debatterats, och fler kommer sannolikt att identifieras i takt med att tekniken avancerar och integreras mer i samhället.

Studien identifierade sex huvudområden: 1) *Teknologiska, data- och analytiska risker*, som handlar om komplexiteten och uppbyggnaden av AI-system där vi riskerar att få begränsad insyn. Dessa risker rör hur vi kan övervaka och kontrollera allt mer komplicerade system. 2) *Informativa och kommunikativa risker*, som handlar om risker där AI har blivit och förväntas bli ännu mer effektivt på att manipulera bilder och media, vilket kan sprida falsk information med stora effekter för både individer och samhällen. 3) *Ekonomiska risker*, som lyfter frågor om ekonomiska förluster då man implementerat AI. Detta gäller även ekonomisk förlust på grund av förlorade möjligheter om AI inte används. 4) *Sociala risker*, som handlar om rädslan för att AI ska ersätta arbeten vilket orsakar stress och osäkerhet bland anställda. Dessutom kan ökad interaktion med AI istället för människor leda till social isolering. 5) *Etiska risker*, där frågor som rör diskriminering och rättvis behandling är centrala. Här kan AI-system förstärka befintliga fördomar i sitt beslutsfattande. 6) *Juridiska och regelmässiga risker*, som hanterar svårigheter att möta befintlig och framtida lagstiftning, såsom EU:s AI Act. Aktörer inom den offentliga sektorn,

som ofta hanterar känslig data, anser sig stå inför särskilt stora utmaningar här.

Genom enkäter och intervjuer med 19 personer från samhällsviktiga verksamheter undersöker vi hur pass exponerade dessa verksamheter är för dessa sex risker.

Resultaten från studien visar att riskerna i nuläget anses vara relativt låga men förväntas öka över tid. Denna ökning är delvis kopplad till att dagens AI-system erbjuder användarna god insyn i deras funktionssätt. Framöver tros dock användningen av mer avancerade teknologier öka, som exempelvis generativ AI. Dessa system medför en lägre grad av transparens och komplexitet, vilket gör dem svårare att förstå och övervaka. Denna faktor bidrar även till att teknologiska, data- och analytiska risker med AI anses vara en av de tre största idag och i framtiden. Vidare anses generativ AI vara en anledning till att risker inom kategorin informativa och kommunikativa risker med AI anses vara en av de tre största, då tekniker bidrar till att sprida desinformation i samhället. Den riskkategori som utöver de två nämnda var en av de tre största var juridiska och regelmässiga risker, då lagrummet idag upplevt svårt att navigera och då framtida lagstiftning såsom EU AI Act förväntas bli en utmaning av vissa.

Studien belyser också skillnader mellan privat och offentlig sektor. Offentliga sektorn upplever att de riskerar bli hämmande på grund av kommande lagstiftning i framtiden, vilket kan begränsa användningen av AI-system och förhindra att dessa sektorer fullt ut drar nytta av AI:s fördelar. Detta är särskilt relevant då dessa sektorer, som idag står inför utmaningar att möta efterfrågan i samhället, behöver AI som mest.

Genom att förstå och adressera dessa risker kan samhällsviktiga verksamheter bättre förbereda sig för en framtid där AI spelar en allt större roll i våra liv och samhällen. Att hantera dessa risker proaktivt är avgörande för att säkerställa att AI-teknikens fördelar kan realiseras utan att äventyra rättvisa, säkerhet och tillit i våra mest kritiska samhällsfunktioner.

Evelin Ericsson och Erika Hagberg.